

Höstraps – såtid

Albin Gunnarson, Svensk Raps AB

Såtidpunkten vid odling av höstraps har visat sig vara av stor betydelse för att få de högsta rapsskördarna. Ryktet har sagt att hybrider skall vara mer lämpliga vid sena såtider, om så är fallet är egentligen aldrig testat. I praktiken har också många lantbrukare valt att ibland så sina höstoljväxter kanske ända in i september. Ibland har det gått bra, ofta betydligt sämre.

För att studera sorttypens betydelse, hybrid eller linjesort, samt också såtidens påverkan på olika sorter har det för andra året skördats såtidsförsök i Mellansverige. Att försöken förlagts till Mellansverige beror på att en mycket snarlik försöksserie genomförs på liknande sätt i Danmark sedan 2007 vilkas resultat kan överföras till södra Sverige. De svenska försöken finansieras av Svensk Raps tillsammans med Scandinavian Seed, Monsanto och SW Seed.

2008 anlades 3 försök varav 2 i Östergötland kunde skördas 2009. I försöken har de tre linjesorterna Winner, Vision och Californium samt hybriderna Status, Excalibur samt dvärghybriden PR45D01 ingått. För båda försöken gäller att första såtiden skedde den 16 augusti samt den andra den 29 augusti, 13 dagar senare. Från grödans uppkomst fram till första frosten har ackumulerad temperatursumma beräknats för respektive plats vilka redovisas i tabell 1.

Värme

Av de önskvärda 450-500 daggraderna lyckades den första såtiden samla ihop mellan 367 och 384 daggrader. Den andra såtiden endast mellan 253 och 266 grader. Detta visar tydligt att det är i början man skall ha

varmt och fint väder och inte hoppas på en lång och mild höst. Märk att en riktigt varm dag i augusti med en medeltemperatur på 19 grader bidrar med 14 till temperatursumman medan en oktoberdag med temperaturer kring 6 grader endast bidrar med 1 grad. En dag i augusti kan alltså vara som 2 veckor i oktober för rapsens utveckling.

Resultat

Skördenivån för tidig sådd i de två försöken 2009 är ganska hög på försöket på Boberg medan den är lite lägre på Klostergården. Skillnaden till sen sådd är också störst på Boberg där skördenivån sjunker hela 30 % för 13 dagar senare sådd. På Klostergården sjönk skörden med bara 9 % i genomsnitt. Räknet per dygn så är detta hela 102 kg/ha på Boberg och 23 kg/ha på Klostergården. Värt att notera är också, att precis som i fjol, så sjunker råfetthalten i fröet relativt mycket vid sen sådd. I genomsnitt 2,6 % e.h. på Boberg och 0,9 % e.h. på Klostergården. Det är alltså inte enbart sämre fröskörd utan även sämre oljehalt vilket även påverkar avsalupriset negativt. I medeltal så sjönk skörden med 818 kg/ha eller 63 kg per dygn mellan tidig och sen sådd.

Flerårsresultat

Efter 2 års försök har vi noterat att det är ett felaktigt påstående att sorttypen i form av linje eller hybrid har betydelse för såtiden. Det är varje sorts unika egenskaper som avgör om den är mer lämplig än andra vid en sen såtid. Samtidigt så ser vi att dvärghybriden PR45D01 alltid har påverkats extremt negativt av att sås sent, i genomsnitt 700 kg/ha eller c:a 50 kg lägre skörd per dygn.

Från visuella observationer i fält syns detta fenomen som PR45D01 visat vara knutet till dvärghybrider och inte just till sorten PR45D01. Dvärghybridens tillväxt går nämligen att beskriva som långsam tillväxt. Därför är rådet att aldrig så en dvärghybrid sent.

Alla sorter har som medeltal visat lägre avkastning vid sen sådd, i genomsnitt 410 kg/ha eller 29 kg/dygn. Bäst stabilitet i avkastning vid en senare sådd har linjesorten Winner visat vid en flerårsjämförelse följt av hybriderna Excalibur. Märk dock att avkastningspotentialen i den lite äldre linjesorten Winner är betydligt lägre än hos många andra sorter. I de enskilda försöken har heller aldrig avkastningsnivåerna mellan sorterna ändrats

särskilt mycket med såtiden. Högst avkastande sort vid tidig sådd har även avkastat mest vid sen sådd.

Försöksserien fortsätter 2009-2010 med ytterligare 4 försök varav ett också i Skåne. Hittills har serien starkt bevisat att de bästa rapsskördarna fås vid tidig sådd. Trots att vi söker de tidigaste försöksplatserna har vi aldrig lyckats odla oss till en utvintringsskada och även varit långt ifrån de 450-500 daggraderna vi söker. Det betyder att vinterhärdigheten i den marknadsförda höstrapsen är god och att rådet är att fortsätta sträva efter att så höstrapsen tidigt, oavsett sort. Varje dag tidigare sådd kan vara värd över 100 kg mer frö per dygn.

Tabell 1. Temperatursumma från uppkomst till första frost OS 190 2009

		Sådd	Uppkomst	Temp. Summa
Klostergården	Normalt	2008-08-16	2008-08-20	384
(station Vreta Kloster)	Sent	2008-08-29	2008-09-02	266
Boberg	Normalt	2008-08-16	2008-08-20	367
(station Fornåsa)	Sent	2008-08-29	2008-09-02	253

Temperatursumma = Summan av dygnsmedeltemperatur - bastemperaturen 5°C.

Tabell 2. OS 190. Sort-Såtid. Fröskördar från normal och sen såtid

	Klostergården E-län			Boberg E-län			Medel 2 försök		
	Normal	Sen	Differens	Normal	Sen	Differens	Normal	Sen	Differens
Winner	3 070	2 950	-120	4 580	3 630	-950	3 825	3 290	-535
Vision	3 500	3 130	-370	4 100	2 670	-1 430	3 800	2 900	-900
Californium	3 130	2 670	-460	4 020	2 330	-1 690	3 575	2 500	-1 075
Status	3 240	3 030	-210	4 610	3 440	-1 170	3 925	3 235	-690
Excalibur	3 900	3 560	-340	4 890	4 140	-750	4 395	3 850	-545
PR45D01	3 340	3 010	-330	4 420	2 430	-1 990	3 880	2 720	-1 160
							Medel		-818
Råfett ~x	47,7	46,9		46,8	44,2		47,3	45,6	-1,7

Tabell 3. OS 190 Flerårssammanställning. Sort-Såtid. Fröskördar från normal och sen såtid 2008-2009

Sort/Skörd kg/ha	Normal	Sen	Differens	Antal
Winner	3 280	3 100	-180	5
Excalibur	3 910	3 690	-220	5
Status	3 040	2 690	-350	5
Gospel	2 910	2 760	-150	3
Californium	3 250	2 880	-370	5
Vision	3 800	2 900	-900	2
PR45D01	3 580	2 880	-700	5
Råfett ~x	48,4	46,3	-2,2	